

Ondersteund door:

Verlag Onderwijsdebat Maak Kennis²

*18 november 2010
Philips Consumer Lifestyle
Drachten*

Opening

Abel Nieveen, bestuurslid van de Kamer van Koophandel Noord-Nederland opent het debat en heet iedereen welkom. Hij noemt een aantal concrete voorbeelden waarin het thema onderwijs-bedrijfsleven een belangrijke rol moet gaan spelen.

Inleiding

Harm Post, directeur Groningen Seaports, houdt een vlammend betoog over de strijd om het schaarse talent

Harm Post houdt zijn inleiding naar aanleiding van de ontwikkelingen in de Eemshaven. Hij concludeert dat het aantal jongeren dat toetreedt tot de arbeidsmarkt niet verder zal toenemen. Dit terwijl het aandeel van de oudere werknemers de komende jaren eerst nog zal toenemen. Conclusie is dat de totale beroepsbevolking uiteindelijk zal dalen met alle gevolgen daarvan voor het bedrijfsleven. Zoals bekend neemt ook het aantal leer-werkplekken fors af. Voor leerlingen betekent dit of thuis zitten, uitval, of overstappen op een andere studie waar meer perspectief is. Dit moeten we niet willen en hier ligt een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor alle partijen. Dit betekent dat in de regio de handen ineens geslagen moeten worden. Een voorbeeld hiervan is het Seaports Experience Center.

Daarnaast moet er meer aandacht komen voor de woon- en leefomgeving. Regionale actoren worden opgeroepen om meer te infiltreren in zakelijke netwerken, het goed onderhouden van Haagse contacten, het communiceren van contracten in plaats van contacten, het boeien van toekomstige werkgevers en het uitventen van de eigen aantrekkelijke omgeving om te wonen en te werken.

Presentatie van drie best practices

Roy Lubbers, Pipe-Proteq Emmen: Werkt 'Samen' werking?

Roy Lubbers vertelt over zijn ervaringen met het onderwijs op het moment dat hij op zoek was naar het uitvoeren van een marktonderzoek en het verder ontwikkelen van een prototype naar een produceerbaar product. Voor het technisch onderzoek is de keuze gemaakt om dit te laten aansluiten bij het bestaande onderwijsprogramma; voor het marktonderzoek is gewerkt met een afstudeerder. Uit deze samenwerking zijn de volgende aandacht- en leerpunten getrokken: breng het project niet heel erg groot richting het onderwijs, maar deel het op in stukken, voer regelmatig overleg met een projectteam om zo tijdig bij te sturen en regelmatige aanwezigheid binnen de onderwijsinstellingen is van groot belang. Een onderwijsinstelling is geen commercieel adviesbureau: het tempo ligt lager, de coördinatie is minder en studenten hebben regelmatig andere activiteiten zoals toetsen en vakanties.

Tips: you get is what you give. Met andere woorden: wat je erin stopt, krijg je ook weer terug. De onderzoeken zijn kwalitatief allemaal goed uitgevoerd, maar het kost meer tijd dan vooraf aangenomen.

Jan Drees, Machinefabriek Drees Leeuwarden

Na een korte toelichting op de werking van het Bedrijfstakoverleg (BTO) geeft Jan Drees aan wat hem dit als ondernemer en onderneming tot nu toe heeft opgeleverd. Dit is direct contact met het onderwijs, stagiaires en afstudeerders, BBL leerlingen, scholarship studenten en praktische zaken zoals discussies over de communicatie met het onderwijs en bemiddeling van leerlingen. Hij pleit voor meer inbedding binnen het schoolbeleid en meer contact met docenten. Laat de relatie tussen bedrijf en school onderdeel zijn van je bedrijfsfilosofie. Het succes zit in de inbedding in de deelnemende organisaties en vooral 'drempelloos' opereren! BTO wordt ondersteund door SNN en de provincies, evenals de onderwijsinstellingen, bedrijfsleven en Kenteq.

Doelstelling voor de toekomst is om dit initiatief/overleg te verduurzamen, verbreden en te verdiepen. Dit door middel van aansluiting bij Techniek Talent, TechNet en uitbreiding naar procestechiek, motorvoertuigen, isolatie, etc.

Sjoerd Anjema, deelnemer De Gouden Driehoek Noordoost Friesland

Sjoerd Anjema is vanuit de ondernemersvereniging betrokken bij de netwerkwerkorganisatie 'De Gouden Driehoek'. Binnen dit netwerk wordt structureel overleg gevoerd tussen de drie O's: ondernemers, onderwijs en overheid. Dit met als doel een betere aansluiting tussen onderwijs en de regionale arbeidsmarkt in Noordoost Friesland en leerlingen/studenten wijzen op de mogelijkheden voor hen in deze regio. Hierin wordt aangesloten op en samengewerkt met het Sociaal Economisch Masterplan.

Aan de hand van twee speerpunten wordt de doelstellingen uitgevoerd. Project Regionale Database: via een enquête onder het regionale bedrijfsleven wordt gekeken naar de behoefte van het bedrijfsleven met het oog op toekomstige krapte op de arbeidsmarkt: welke functies en op welk niveau. Vervolgens wordt dit afgestemd op de opleidingen binnen het onderwijs.

Leerlingen wijzen op de mogelijkheden in de regio: op jonge leeftijd leerlingen kennis laten maken met het bedrijfsleven en zo ook de betrokkenheid bij de regio vergroten onder leerlingen, studenten en ouders.

Voorlichting over (vooral technische) beroepen verbeteren en daardoor het stimuleren van het volgen van opleidingen waaraan behoefte is.

Uitgangspunten: onderwijs leidt op voor toekomstige werkgelegenheid in de regio, afstemming tussen bedrijfsleven en onderwijs is daarvoor een must!

Diner- pensant

Centraal stond het thema **'Hoe krijg je de kennis van het bedrijfsleven structureel binnen het onderwijs geïntegreerd en vice versa'**. Vervolgens is dit uitgewerkt in drie subthema's:

- **Kennisoverdracht en MKB:** hoe kun je de kennis vanuit het bedrijfsleven structureel integreren in de curricula van opleidingen en op welke manier kan deze kennisoverdracht het beste plaatsvinden (voorbeelden lectoraten, SIA-RAAK, onderzoeksopdrachten).
Rondetafelgesprekken geleid door vertegenwoordigers van Syntens, TCNN en NOM.
- **Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt:** waar liggen volgens het bedrijfsleven de knelpunten en welke aanbevelingen moeten ingevoerd worden in het onderwijs. Denk daarbij aan arbeidsmarktrelevant opleiden en meer praktijk in de opleidingen (voorbeelden Stichting Engineering Noord, Bedrijfstakoverleg).
Rondetafelgesprekken geleid door vertegenwoordigers van de sociale partners, MKB Noord/VNO-NCW Noord, FNV, CNV Vakmensen, brancheorganisaties en kenniscentra.
- **Samenwerkingsprojecten:** het stimuleren en opzetten van goede structurele samenwerkingsverbanden tussen onderwijsinstellingen en bedrijfsleven om de onderlinge kennis uit te wisselen. Structuur en continuïteit in de ontmoeting tussen onderwijs en bedrijfsleven op regionaal niveau, en eventueel per branche/sector (voorbeelden 'De Gouden Driehoek', 'Zodat het netwerkt').
Rondetafelgesprekken geleid door bestuursleden van de Kamer van Koophandel Noord-Nederland.

Onder het nuttigen van een maaltijd zijn 12 rondetafelgesprekken gehouden. Per tafel hebben tien tafelgenoten namens het bedrijfsleven, onderwijs en intermediaire organisaties gesproken over zaken met betrekking tot het thema aan de hand van de volgende centrale vragen:

1. Hoe kan het onderwijs beter bijdragen aan het midden- en kleinbedrijf?

2. Hoe kan het bedrijfsleven beter bijdragen aan het onderwijs?

3. Wat gaan we doen we om tot een betere samenwerking te komen?

In de eerste ronde was dit in homogene groepen; in de tweede ronde in heterogene groepen. Het doel van de rondetafelgesprekken was om tot concrete ideeën, tips en acties en afspraken te komen.

Actiepunten Onderwijsdebat 2010

Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt

- Minder opleidingen aanbieden maar wel breder met verdere specialisatie in het bedrijfsleven, te beginnen in het basisonderwijs. Eigenaar: onderwijsinstellingen.
- Breng onderwijs en bedrijfsleven bij elkaar op basis van uitwisseling en inwerken studenten. Eigenaar: onderwijs en bedrijfsleven.
- Meer docentstages en gastlessen door medewerkers/ondernemers. Eigenaar: school en bedrijvenadviescommissies.
- Regionaal afspreken minder uitstroomprofielen/crebo's. Specialiseren in het bedrijfsleven, eventueel al tijdens de opleiding. Regionaal aanbod beperken. Eigenaar: ROC's in afstemming met bedrijfsleven, via bijvoorbeeld branches.

Kennisoverdracht MKB

- Intensiveren beroepenvoorlichting op scholen. Opschonen en versterken van initiatieven. Zorg voor focus en massa op noordelijke schaal. Prioritering van initiatieven. Eigenaar: Kamer van Koophandel met MKB Noord en VNO-NCW Noord.
- Hoe organiseer je dat 20% gemotiveerde docenten en 20% geïnteresseerde bedrijven elkaar vinden en gaan samenwerken? Kijk kritisch naar bestaande samenwerkingsverbanden en benoem een verbindende factor. Eigenaar: alle partijen.
- Opzetten centraal punt gelieerd/verlengstuk van bestaande partijen waar zowel de onderzoeksvraag als de onderwijsvraag gekanaliseerd op één plek terecht komt. Eigenaar: gezamenlijke onderwijsinstellingen.
- Aangaan duurzame relaties (in de vorm van kennisallianties). Eigenaar: kennisinstellingen.

Samenwerkingsprojecten

- IJzeren wil bij partijen om arbeidsmarktprobleem voor de komende jaren aan te pakken, waarbij het bedrijfsleven initiatief moet nemen en de organisatie op zich moet nemen en verantwoordelijkheid nemen. Dit met het oog op de komende vervangingsvraag van het bedrijfsleven. ROC's stop met concurreren. En ga nauwer samenwerken. Eigenaar: ROC's.

- Onderwijs moet naar het bedrijfsleven en vice versa. Ga het doen. Niet blijven zwartepieten en wijzen. De wil om samen te werken! Meer aandacht voor docentstages.
- Andere bekostiging voor technisch onderwijs ROC-kenniscentra op regionale schaal. Eigenaar: ROC's.
- Elk bedrijf een verbindingsofficier richting onderwijs en één op de tien bedrijven heeft een stagiair. Iedere onderwijsinstelling heeft een leerbedrijf en docenten gaan één keer per jaar voor een week richting het bedrijfsleven. Eigenaar: onderwijsinstellingen en regionale bedrijfsleven.

Plenaire debat

Op basis van de uitkomsten van de rondetafelgesprekken heeft onder leiding van Klaas van den Berg het plenaire debat plaatsgevonden met in het forum:

- Willem Smink, voorzitter College van Bestuur, NHL Hogeschool
- Harm Post, directeur Groningen Seaports
- Rob Karsmakers, plantmanager Philips Consumer Lifestyle
- Gini Coutinho, lid College van Bestuur Drenthe College
- Jouke van Dijk, hoogleraar Regionale Arbeidsmarktanalyse, Rijksuniversiteit Groningen en lid SER Noord-Nederland
- Roy Lubbers, Pipe Proteq

Conclusies en enkele aanbevelingen

Het ontbreekt in Noord-Nederland aan verbindingskracht tussen de diverse O's. Er is sprake van onbekendheid met het aanbod vanuit het onderwijs en de diverse projecten en activiteiten die er al zijn op dit terrein. De roep om één loket vanuit diverse organisaties zal dit probleem niet geheel oplossen. Ook de coördinatie binnen de onderwijsinstellingen moet op orde zijn en vanaf de start moet de samenwerking gezocht worden op alle terreinen. In Friesland wordt nu gesproken over een nauwere samenwerking tussen overheid en organisaties zoals Syntens, NOM en TCNN in het kader van het Ondernemershuis. Hier moet de O van Onderwijs nog aan toegevoegd worden.

Bij alle partijen moet de ijzeren wil aanwezig zijn om meer samen te werken. Dit geldt i.c. voor de ROC's (afstemming opleidingen), maar zeker ligt hier ook een verantwoordelijkheid voor het bedrijfsleven om input te leveren voor onderwijsprogramma's. Meer dan ooit is er het besef dat de toekomst van het bedrijfsleven afhangt van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. We hebben gepassioneerde arbeidskrachten c.q. jongeren nodig om dit probleem op te lossen. Het onderwijs speelt daarbij een grote rol! Maar ook het bedrijfsleven moet laten zien waar het om gaat. Een betere afstemming van wederzijdse beelden en meer praktijk in het onderwijs. Een mogelijke oplossing is dat ieder bedrijf een soort verbindingsofficier aanstelt die de contacten onderhoudt met het onderwijs en dat het onderwijs hierin ook voorziet door een soort centraal punt. Daarnaast zou iedere docent één keer per jaar een week richting het bedrijfsleven moeten gaan. Dit laatste ook systematisch organiseren. Docenten werknemers laten zijn en omgekeerd. Met oog op toekomst en aanstaande vergrijzing levert dat veel op.

Onderwijsinstellingen moeten worden gemeten naar mate van het aantal banen voor studenten. Ze moeten niet iets gaan doen waar ze niet de kost mee kunnen verdienen later.

De oproep wordt gedaan om bij voorkeur breder op te leiden (waardoor minder opleidingen nodig). In overleg met het bedrijfsleven komen de specialismen wel aan de orde. En bij dit laatste kunnen de ROC's natuurlijk een rol spelen als het gaat om extra scholing, ook voor de zittende werknemers. Een beroepsopleiding is geen bedrijfsopleiding en we moeten niet richting eigen bedrijfsscholen. Werknemers moeten eigen marktwaarde steeds bekijken (ondernemende werknemers!).

De beroepenvoorlichting moet niet plaatsvinden op de scholen, maar binnen het bedrijfsleven. En deze voorlichting start al bij de ouders. De vraag is hoe ouders de jongeren stimuleren en of er een goed beeld is van de mogelijkheden bij het regionale bedrijfsleven. Ouders hebben een verantwoordelijkheid bij het maken van keuzes door hun kinderen. Jongeren moeten het leuk vinden en er de kost mee kunnen verdienen. Met het verdwijnen van productie naar het buitenland is het wel lastiger een goede keuze te maken. Waarschuwing is dat toekomstige productie niet afhangt van de kostenstructuur of een beslissing van een managementteam, maar van de aanwas van goede opgeleide en talentvolle mensen. En alle werkzaamheden met respect bekijken en doorbreken van de bonuscultuur. Dus actie is gewenst! Wel wordt aangegeven dat een verkeerde keuze van een jongere niet altijd werkloosheid oplevert. Meeste studenten hebben binnen drie maanden een baan. Het gaat niet alleen om harder werken, maar er moet een cultuuromslag komen.

Aan de hand van praktijkopdrachten uitgevoerd door studenten, meer en betere inzet van stagiaires bij projecten binnen een bedrijf, gastcolleges door ondernemers in het onderwijs, etc. kan meer kennisoverdracht plaatsvinden. Echter wordt nog wel eens vergeten dat studenten zelf de keuze hebben.

En het moet gaan om projecten en opdrachten die passen binnen de opleiding en hier is nog wel eens sprake van een probleem. We moeten de doelen beter met elkaar af te stemmen in het voortraject.

Het opzetten van een centraal punt gelieerd aan de onderwijsinstelling: vanuit de ondernemers bekeken kan men terecht bij één loket voor zowel een onderzoeksvraag als een onderwijsvraag. Organiseren van accountmanagement door het onderwijs. Vanuit het onderwijs wordt aangegeven dat er al veel intermediaire structuren zijn en dat een centraal punt ook veel informatieverlies veroorzaakt.

De vraag is hoe je ervoor zorgt dat alles inzichtelijk wordt gemaakt en er sprake is van een juiste koppeling met het onderwijs. Een loket in het al eerder genoemde Ondernemershuis is een optische illusie.

Oproep om in kaart te brengen van wat er al is en dat samenbrengen van het gezamenlijke eigendom. Met andere woorden onder een gemeenschappelijke noemer aangeven wat we gezamenlijk willen doen en realiseren wat er al wordt gedaan. Een soortgelijk initiatief is er ook voor Internationale Handel (Platform Internationalisering Noord-Nederland).

Ervoor waken dat het niet los komt te staan van de onderwijsinstellingen. Er moet respect zijn voor een ander ritme in een organisatie. Je krijgt wat je erin stopt!

Acties: ga na wat er allemaal al is, ga het gesprek met z'n allen aan en geef fysiek handen en voeten aan de drie O's in de vorm van een platform voor Noord-Nederland waar afstemming en samenwerking plaatsvindt met als doel het versterken van de noordelijke kenniseconomie. Daarnaast is een regionale aanpak gewenst als het gaat om de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt.

Uitgangspunt: wat heeft het bedrijfsleven nodig en wat biedt het onderwijs. Breder opleiden met specialisatie in het bedrijfsleven (in onder meer onderwijsinstellingen verder maatwerk leveren). Meer aandacht voor docentstages en de goede praktijkvoorbeelden die er al zijn.

Er ligt een primaire taak voor alle genoemde partijen en met een sterke wil om vanuit een herkenbare, eventueel fysieke plek, te werken van de verbetering van de samenwerking en verbinding tussen de drie O's. Er is sprake van een gezamenlijk belang en actie voor de drie O's.

Ook ligt er een forse uitdaging om het probleem bij de ondernemer onder de aandacht te brengen en hen ook nadrukkelijker mee te nemen in het gehele proces.

Evaluatie deelnemers

De belangrijkste redenen voor de aanwezigen om het debat bij te wonen is dat men de noodzaak onderkent van de samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven, via deze bijeenkomsten contacten kan leggen, geïnformeerd willen blijven over de ontwikkelingen, het belang zien van de bijeenkomst waarin de grote onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven elkaar ontmoeten,

De bijeenkomst is door de deelnemers gewaardeerd met een 7,6 waarbij men de opzet van het programma heeft gewaardeerd. Vooral de rondetafelgesprekken waren een goede gelegenheid om met de diverse partijen kennis en standpunten uit te wisselen.

Er is wel veel besproken en losgekomen. Maar deelnemers hadden meer concrete uitwerkingen van de actiepunten verwacht. Ook voor een volgende bijeenkomst wil men meer uitgaan van de goede praktijkvoorbeelden die er al zijn en concrete resultaten laten zien van dit soort bijeenkomsten.

Daarnaast concreet vraag en aanbod bij elkaar brengen, evenredige verdeling drie O's (meer ondernemers, ook bestuurders belangen- en ondernemersorganisaties en onderwijsveld om stappen te zetten).

Rondetafelgesprekken inrichten per regio of per onderwijsniveau bijvoorbeeld en direct mixen.

Conclusie: meer de best practices opzoeken en kijken wat er in de regio goed werkt!

Uitgangspunten: praktisch, concreet, positieve houding en resultaatgericht. Vooral het van elkaar leren moet voorop staan!

Graag verwijzen wij u ook naar het activiteitenplan 2011 en de website van de Kamer van Koophandel, www.kvk.nl/onderwijsnoord waar u onze activiteiten op het terrein van Onderwijs & Ondernemerschap en Onderwijs & Bedrijfsleven kunt vinden.